

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Καθ' οὓς χρόνους νεαρὸς ἦν ἔτι ὁ χριστιανισμὸς, καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἦν τὸ πρῶτιστον ἐλατήριον τοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἡ πολιτικὴ, καὶ αὐτὴ ἡ παιδεία, ἦσαν τότε τῶν ὀλίγων μόνον προνόμια, εὐκατάληπτον εἶναι ὅτι μέγας ἐπεκράτει παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς σεβασμὸς πρὸς τὴν ἱερὰν πόλιν ἣτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν ἐνδόξων παθῶν, καὶ περιέκλειε τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος μετὰ τοῦ ἐν Κρεμῶνῃ Εὐσεβίου, πωλήσαντες πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἤγειραν ἐν Βηθλεὲμ ξενῶνα διὰ τοὺς πανταχόθεν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου προσερχομένους προσκυνητάς· ἡ δὲ Ῥωμαία Παύλα ἱδρυσεν αὐτόθι γυναικῶν μοναστήριον. Ὅτε δ' ἡ ἁγία Ἑλένη, ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, εὔρε τοῦ σταυροῦ τὸ τίμιον ξύλον, τότε ἱδρυσε πρώτη ναὸν περὶ τὸν ἅγιον τάφον, κατακοσμήσασα αὐτὸν περισσοτέχνως, καὶ καθιερώσασα αὐτὸν μετὰ πάσης πομπῆς. Εὐδοξία ἡ Ἀθηναία, σύζυγος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, δυσηρέστησε τοὺς αὐστηροτέρους τῶν τότε χριστιανῶν διὰ τῆς πολυτελείας μεθ' ἧς ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτε καὶ τὸν Κρανίου τόπον ἐκόσμησε δι' ὀλοχρύσου σταυροῦ· μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, ἐκεῖ ἀπῆλθε καὶ ἐγκατεβίωσεν ἐν μετανοίᾳ.

Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου ἁλώσεως τῆς ἱερᾶς πόλεως διέκοψε τὰς εἰς αὐτὴν ἐπιδημίας τῶν προσκυνητῶν, καὶ ἐπλήρω-

σιν ἀθυμίας τοὺς εὐσεβεῖς· πᾶσα δ' ἡ Χριστιανωσύνη ἐπεκρότησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον, ὅτε κατὰ τὸν ἑβδομον αἰῶνα τὰ νικηφόρα αὐτοῦ ὅπλα ἀπεδίωξαν τοὺς Πέρσας ἀπὸ τῆς ἱερᾶς πόλεως.

Δὲν ἐβράδυνον ὅμως νὰ ἐπέλθωσιν οἱ Ἀραβες, καὶ κατέκτησαν πάλιν αὐτὴν, ψάλλοντες τὸ τοῦ Κορανίου· «Εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, ἣν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν», ἐν ᾧ οἱ πιστοὶ ἔφευγον ἀνακράζοντες· «Ἴδου τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τοῦ ἁγίου τόπου.» Ἦλθε δὲ τότε αὐτὸς ὁ Ὀμάρ ἐκ Μεδίνης καὶ παρέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπιτρέψας τοῖς χριστιανοῖς νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς προσκυνήσεις αὐτῶν, ὡς καὶ ἔπειτα οἱ Φατημίται, τὴν ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν θέλοντες νὰ ἐνισχύσωσι, δὲν ἀπηγόρευσαν τὰς περὶ τὸν ἱερὸν τάφον τελουμένας χριστιανικὰς πανηγύρεις.

Καὶ ἐπηγγέλλοντο μὲν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνεξιθρησκείαν, ἀποτέλεσμα μᾶλλον ἀγερῶχου περιφρονήσεως πρὸς τὸ ξένον θρήσκευμα παρὰ πεφωτισμένης ἀνοχῆς· ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ἀναλγήτως δὲν ἐδύναντο νὰ βλέπωσι τὸ τζαμίον κατέχον τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, καὶ ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ἀπέθανεν ἐκ λύπης ὅτε ἐσίγησεν ὁ ἦχος τῶν κωδῶνων καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν ἡ φωνὴ τοῦ Μουεζζίμη, καλοῦντος εἰς προσευχὰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ. Πλὴν δὲ τούτων ἐξυρίζοντο οἱ χριστιανοὶ, καὶ εἰς περιφρονήσεις ὑπεβάλλοντο, διακρινόμενοι διὰ δερματίνης ζώνης ἣν ὤφειλον νὰ φέρωσι, καὶ ἀπαγορευομένου αὐτοῖς νὰ ὀμιλῶσι τὴν Ἀραβικὴν, νὰ ὀπλοφορῶσι καὶ νὰ ἱππεύωσι, καὶ βαρεῖς φόροι τοῖς ἐπεβάλλοντο, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ πατριάρχου αὐτῶν ὑπέκειτο τοῖς ἀλλοδόξοις ἄρχουσι.

Ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων τῶν Ὀρμιανδῶν καὶ Ἀληδῶν ἠλαττώθη ἡ καταπίεσις τῶν χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης, καὶ ὁ Μέγας Κάρολος ἐξέτεινε καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν προστατὴν χεῖρά του, καὶ ἐσυνθηκολόγησεν ὑπὲρ αὐτῶν μετὰ τοῦ περιφήμου Καλίου Ἀροῦν-ἄλ-Ρασίδ, καὶ ἐπιτυχὼν τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν

πρόσοδον εἰς τὸν ἅγιον τάφον, ἵδρυσεν ἐκεῖ κατάστημα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν προσερχομένων.

Τὰς ἐκδρομὰς ταύτας συνετάραττον ἐπὶ τινὰ καιρὸν αἱ ληστρικαὶ τῶν Νορμανδῶν ἐπιχειρήσεις. Ἀλλ' ὅτε καὶ οὗτοι παρεδέχθησαν τὸν χριστιανισμόν, προθύμως συνώδευον τοὺς ἀπερχομένους εἰς Παλαιστίνην, ὑπὸ τε θρησκευτικῶν καὶ ὑπὸ κοσμικῶν παροτρυνόμενοι λόγων. Μετὰ δὲ τὴν προσέλευσιν καὶ τῶν Οὐγγρων εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἰσχυρὸς τῶν προσκυνητῶν ἐπίκουρος ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Στέφανος· καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς χιλιετηρίδος, ὅτε ἡ κοινὴ πρόληψις ἔθετε τὸ τέλος τοῦ κόσμου, πάντες οἱ πιστεύοντες ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀπεγυμνοῦντο τῶν κοσμικῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ἀπέδιδον αὐτὰ, καὶ ἀπῆρχοντο παμπληθέστατοι ἵνα κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν ἀποθάνωσιν ὅπου ἀπέθανεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, παρὰ τὴν κοιλάδα ἐν ᾗ μετ' ὀλίγον ὁ ἄμνός θά ἐγίνετο λέων, ἐρχόμενος ἵνα δικάσῃ τὸν κόσμον. Λιτβέρτος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καμβράνης, μετὰ τρισχιλίων καὶ ἐπέκεινα Πικαρδῶν, Φλαμιγγίων καὶ ἄλλων, ἀπῆλθε πρὸς προσκύνησιν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν ὁ εὐσεβὴς στόλος εἰς Βουλγαρίαν, οἱ μὲν ἀπесφάγησαν, οἱ δὲ ἀπέθανον τῆς πείνης, καὶ οὐδεὶς ἀφίκετο εἰς τὸν πρὸς θν ὄρον. Ὁκτακισχίλιοι ἕτεροι, ἐπόμενοι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Μαγεντίας καὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς Σπίρας, τῆς Βαμβέργης, τῆς Κολωνίας, τῆς Ὑτρέχτης, ἐφιλοξενήθησαν ἐν Βυζαντίῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα· ἀλλὰ περὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Βεδουίνων, καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς ἀρχαῖον φρούριον, ὅθεν ὁ ἐμίρης τῆς Ῥάμλας ἠλευθέρωσε τοὺς μόνους διασωθέντας, περὶ τοὺς δισχιλίους, ἐπανελθόντας εἰς Ἱταλίαν. Ὁ δ' ἀποτρόπαιος Καλίφης τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀλ-Χακὴμ Βεμριλά, ὅστις πρὸς ἀπλὴν διασκέδασιν ἐπυρπόλησε τὸ ἥμισυ τοῦ Καΐρου καὶ ἐλεηλάτησε τὸ ἕτερον ἥμισυ, κηρύττων δ' ὅτι εἶναι ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πολλαχῶς κατεδίωξε τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Συρίας, καὶ πολλοὺς ἐφόνευε τῶν προσκυνητῶν. Φήμη δὲ διασπαρεῖσα μεταξὺ

τῶν Μουσουλμάνων περὶ προσεχοῦς καταστροφῆς τοῦ κράτους αὐτῶν, προὐκάλεσε νέαν τῶν Χριστιανῶν καταδρομὴν, δι' ἣν κατὰ πρῶτον ὁ Πάππας Σίλβεστρος ὁ Β' προὐκήρυξε σταυροφορίαν, καὶ ἐξεστράτευσαν εἰς Συρίαν οἱ Γενουήσιοι, οἱ Πισανοὶ, καὶ Βοσόνης, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀρλῆς. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἀπανθρώπου ἐκείνου τυράννου ἐπανεφέρει τὴν εἰρήνην, καὶ ἐπανεληφθησαν αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις καὶ αἱ ἐκδρομαὶ τῶν προσκυνητῶν, ἐπ' ἐλαφρῷ φόρῳ. Ἐν δὲ ἔτει 1020 ἐπετράπη τοῖς Ἀμαλφιτανεῖς νὰ ἰδρύσωσι καὶ προικοδοτήσωσι νοσοκομεῖον παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωακεῖμ, ἐξ οὗ ἀνεφύη ἔπειτα τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Μελίτης.

Ἐν τούτοις ὁμῶς ἤϋξανεν ὁ Ὀθωμανικὸς χεῖμαρρος, καὶ οἱ Ἀραβες κατέκλυσαν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἀπέβαλον αὐτοὺς ἡ ἀνδρία τῶν ἐγχωρίων, αἱ προτροπαὶ τῶν παππῶν, καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἐν δὲ Ἰσπανίᾳ παρέμεινεν ἡ κατοχὴ ἐπὶ μακρόν. Καὶ ἐκθηλυνόμενοι μὲν οἱ Ἀραβες ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνικήθησαν καὶ περιωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Καταβρῶν· ἀλλ' ἡ νέα εἰσβολὴ τῶν μαχίμων καὶ ἀγρίων Ἀλμοραβιδῶν, μεγάλην νίκην ἀραμένων ἐν Ζαλάχα, ἀνενέωσε τὴν δύναμιν τῶν Ἀράβων, ἣν ὁμῶς ἔθραυσε τέλος τοῦ Ἀλφόνσου ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ἀνδρία τοῦ Σίδου.

Ἀλλ' ἡ καταπίεσις ἦν πρὸ πάντων ἐν Ἀνατολῇ ἰσχυρὰ, καὶ πολλοὶ τῶν γενναιότερα αἰσθανομένων ἐφρόνουν ὅτι ὤφειλον οἱ ἄνδρεῖοι τῆς Εὐρώπης νὰ ὀπλισθῶσιν ἵνα ἐλευθερώσωσι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ὁμοδόξους αὐτῶν. Πρὸ πάντων δ' ἔτρεφε τὴν ιδέαν ταύτην ὁ ἐφάμιλλος Σιλβέστρου τοῦ Β' Πάππας Γρηγόριος ὁ Ζ', ἐφ' οὗ ἀνεφάνησαν οἱ ἀπληστότεροι καὶ φοβερώτεροι τῶν Τούρκων, οἱ Σελζουκίδαι, παντοίως καταδυναστεύοντες τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανούς. Ἡ Εὐρώπη πᾶσα ἐξανίστατο μανθάνουσα ὅτι οἱ πιστοὶ, οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου συρόμενοι, ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φυλακάς, ὅτι

αί γυναῖκες ὑβρίζοντο, ὅτι κατὰ χιλιάδας οἱ παῖδες ἀρπαζόμενοι περιετέμνοντο εἰς τοῦ Μωάμεθ τὸ θρήσκευμα, καὶ πλείστοι ὅτι ὡς εὐνοῦχοι κατεδικάζοντο εἰς φρούρησιν τῶν ἐν τοῖς χαρεμίοις γυναικείων ἀγγελῶν.

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ ὁ Δούκας ἐπεκαλέσατο τῆς Εὐρώπης τὴν ἀρωγὴν, ὑποσχεθεὶς νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς ἐξάλειψιν τοῦ σχίσματος μεταξὺ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, καὶ ὁ Πάππας Γρηγόριος ὁ Ζ' μετὰ ζήλου προεκήρυξε σταυροφορίαν, προτιθέμενος αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀναπετάσῃ τὴν σημαίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ προταχθῇ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ· καὶ πεντήκοντα χιλιάδες ὁπλιτῶν ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν· ἀλλ' ἕτεραι φροντίδες ἐματαίωσαν τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Ἐξηκολούθησεν ὁμοῦς ὑπεκκαίων τὸ ἱερὸν πῦρ ὁ Πάππας Βίκτωρ Γ' (1086), καθ' οὗ τὴν προτροπὴν διηγοῦνται ὅτι Γενουήσιοι, Πισανοὶ καὶ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν τῆς Ἀφρικῆς, κατέκοψαν περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἐχθρῶν, ἐπυρπόλησαν μίαν πόλιν, ἐπέβαλον φόρον εἰς ἓνα τῶν Μωαμεθανῶν βασιλέων, καὶ διὰ τῶν πολλῶν λαφύρων ἃ ἀπέκόμισαν, κατεκόσμησαν τῆς πατρίδος αὐτῶν τοὺς ναοὺς, περιποιήσαντες οὕτως εἰς τὴν Ἰταλίαν τὴν τιμὴν ὅτι πρώτη ἠνέωξε τὸ στάδιον εἰς τοὺς ἐπὶ δύω μετὰ ταῦτα ἑκατονταετηρίδας ἐνδόξως ἀγωνισαμένους προμάχους τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ δόξα ὁμοῦς τοῦ ὀριστικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν σταυροφοριῶν ἐπεφυλάττετο εἰς Πικαρδόν τινα, τὸ ὄνομα Πέτρον, ἄνθρωπον ἀγνώστου οἰκογενείας, ἀγροῖκον τὴν τε ὄψιν καὶ τοὺς τρόπους, ἐν μονώσει καὶ ἐγκρατεῖα καὶ προσευχαῖς καταβιοῦντα καὶ διὰ τοῦτο ἐρημίτην ἐπικαλούμενον, καὶ ὑπὸ πάντων νομιζόμενον ὡς εἰς σχέσεις διατελοῦντα μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἐφαίνετο καὶ ὁ ἴδιος πιστεύων ἐν τῷ θρησκευτικῷ αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ. Ἐπισκεφθεὶς δ' οὗτος τὴν Ἱερουσαλήμ, διεκάνη

ὑπὸ νέου ἐνθέου ζήλου εἰς τὴν θέαν τῶν ἱερῶν ἐκείνων τόπων καὶ τῶν καταπιέσεων ὃς ὑφίστατο ἐν αὐτοῖς ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεανθρώπου τῷ ἐφαίνετο ὡς εἰ φωνὴ ἐξ αὐτοῦ ἐξερχομένη τῷ ἔλεγε· «Ἀνάστα, ὦ Πέτρε· καὶ πορευθεὶς εὐαγγελίσθητι τῷ λαῷ μου τὸ πέρας τῶν θλίψεων αὐτοῦ· ἐλθέτωσαν δὲ οἱ δοῦλοί μου καὶ ἐλευθερωθήτω ἡ ἁγία γῆ.»

Τότε ἀπελθὼν μετὰ συστάσεων τοῦ πατριάρχου Συμεὼν πρὸς Πάππαν Οὐρβανὸν τὸν Β', τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀσπασθεὶς, καὶ μεταδοὺς αὐτῷ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμόν, ἐπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἵνα κηρύξῃ τὴν σταυροφορίαν. Γυμνόπους δὲ καὶ ἀσκεπής, ἰσχνὸς καὶ μονοχίτων, τὸν σταυρὸν ἔχων εἰς χεῖρας, καὶ πώλου ὄνου ὠχούμενος, διέτρεχε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, τὴν φλόγα τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐμφυσῶν εἰς τὰ πλήθη. Βαθέως δὲ συνεκίνει τοὺς λαοὺς ἥ τε θέα τοῦ αὐστηροῦ καὶ παραδόξου τούτου προφήτου, καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν ὅσων αὐτὸς εἶδε καὶ ὑπέστη ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ ἡ ἀνδρική αὐτοῦ εὐγλωττία ἐξεγείρουσα εἰς πράξεις ἐνδόξους καὶ εὐσεβεῖς, καὶ πάντες ὡς προφήτην καὶ ὡς ἅγιον θεωροῦντες αὐτὸν, ἠκολούθουν τὰ ἴχνη αὐτοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Κυροῦντες δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἠύξανον τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὅσοι προσκυνηταὶ ἐπέστρεφον ἐκ τῶν ἱερῶν τόπων, ἀποδυρόμενοι ὅσους κινδύνους καὶ ὅσας βασάνους ἐκεῖ ὑπέστησαν, καὶ δεικνύοντες ἐπ' αὐτῶν τῶν σωμάτων αὐτῶν τὰ ἴχνη τῶν μαρτυρίων των. Ὡστε ἐκορυφώθη ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ εὐλάβεια, καὶ μακάριοι ἐλογίζοντο οἱ δυνάμενοι νὰ φιλήσωσι μόνον τὸν κράσπεδον αὐτοῦ, καὶ εἰς λωρίδας διενέμοντο τὴν μανδύαν του, ἐπιρράπτοντες αὐτὰς εἰς σχῆμα σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ ὡς περίαπτα ἔφερον καὶ αὐτὰς τὰς τρίχας τῆς ἡμιόνου του.

Πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ χιλιετηρὶς, καθ' ἣν ἐνομίζετο ὅτι ὁ κόσμος θέλει καταστραφῇ, καὶ ἤδη

γενικὴ ἐπεκράτει πεποίθησις ὅτι ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας, καὶ πᾶς ὁ ἔχων βεβαρημένην τὴν συνείδησιν δι' ἁμαρτιῶν, ἀπήρχετο μετὰ ζωηρᾶς πίστεως πρὸς ἐξαγορὰν αὐτῶν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων. Ὅτε ὁ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης ἐκήρυττε, «Στρατιῶται τοῦ Διαβόλου, γίνετε τοῦ Χριστοῦ Στρατιῶται», ἐξώρμων πανταχόθεν οἱ κάτοικοι τῶν δασῶν καὶ σπηλαίων, καὶ ἐζήτουν νὰ τοῖς ἀγιασθῶσι τὰ ὄπλα ἃ ἔφερον ἕως τότε ὡς ὄργανα τοῦ ἐγκλήματος. Τοὺς ἐκδεδιητημένους περιέστελλε τὸ παράδειγμα τοῦ αὐστηροῦ ἐρημίτου, τοὺς φειδωλοὺς παρεκίνει εἰς ἐλευθέριον ἐλεημοσύνην ὁ λόγος τοῦ ἄτομα καὶ πόλεις διήλλαττε τὸ κοινὸν αἶσθημα, καὶ ἄλλεπάλληλα θαύματα μετέπειθον τοὺς σκεπτικωτέρους· καὶ πάντες ἀλλήλους προέτρεπον καὶ ἐζήγειρον εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἱερὰν ἐπιχείρησιν.

Ἐν τούτοις ἐπιστολαὶ ἔφθασαν καὶ παρ' Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπικαλούμεναι τὴν βοήθειαν τῶν Χριστιανῶν τῆς δύσεως ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου, ἀπειλουμένου ὑπὸ τῶν Τούρκων, μεθ' ὧν τῶν θρησκευτικῶν κειμηλίων ἃ περιέκλειε.

Τότε Οὐρβανὸς ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἄλλην μετ' αὐτὴν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ προὐκήρυξε (1095) πόλεμον κατὰ τῶν Μωάμεθανῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, «Ὁ Θεὸς τὸ θέλει» ἐκφωνῶν ἐνώπιον τῶν χιλιάδων αἵτινες, διασπαρεῖσαι καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῶν ὁρέων τῆς Καληδονίας μέχρι τῶν ῥυῶν τοῦ Δουνάβεως, ἐπανελάμβανον ἐνθουσιωδῶς: Ὁ Θεὸς τὸ θέλει! Πανταχόθεν δ' ἐκ περάτων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἄνθρωποι πάσης γλώσσης, παντὸς κοινωνικοῦ βαθμοῦ, πάσης ἡλικίας, ἀκόμη καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πάντα τὰ ἐγκόσμια καταλείποντες, συνέρρεον ὡς τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται, ποικιλοτάτας φέροντες κατ' ἔθνη στολὰς, ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ ὤμου πάντες τὸν σταυρὸν προσεῤῥαμμένον ἐξ ἐρίου ἢ ἐκ μετάξης, διάφορον δὲ κατὰ τὰ χρώματα. Τοὺς τῆς Βαλτικῆς ὁδῆγει Συένος, ὁ υἱὸς τοῦ

Βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας, καὶ Σηγύρος, ὁ πρωτότοκος Μάγνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Νορβηγίας· τοὺς Σκώττους καὶ Ἰρλανδοὺς, Ἀλάγος, ὁ υἱὸς Μελεόλμου τοῦ Γ'· τοὺς Νορμανδοὺς καὶ Βρεταννοὺς, ὁ Ῥοβέρτος, Δουξ τῆς Νορμανδίας, ὁ υἱὸς Γουλλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ· τοὺς Φλαμιγγίους, Ὀλλανδοὺς καὶ Βραβανσῶνας, Ῥοβέρτος, ὁ κόμης τῆς Φλανδρίας· τοὺς Βοθριγγίους, τοὺς Φρυγίονας καὶ τοὺς Γερμανοὺς, ὁ δουξ Γοδεφρείδος ὁ Βουλλιὼν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Εὐστάθιος καὶ Βαλδοβίνος· τοὺς Γάλλους, Οὔγων ὁ κόμης Βερμανδοσίας (de Vermandois), ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Φιλίππου Α', καὶ ὁ Στέφανος, κόμης τῆς Χάρτρης (comte de Chartres)· τοὺς Προβηγγιανοὺς, Λαγγεδοκίους καὶ Γάσκονας, οἵτινες τότε δὲν κατηριθμοῦντο εἰσέτι μετὰ τῶν Γάλλων, ὁ γέρων Ῥαιμόνδος, κόμης τοῦ Σαιντ-Λίγιδίου καὶ τῆς Τολώσσης. Τῶν δ' Ἰταλῶν ἦν ἀρχηγὸς, τῶν μὲν μεσημβρινῶν Βοεμόνδος ὁ Ποκάρδος, ἡγεμὼν τοῦ Τάραντος, καὶ ὁ νέος Ταγκρέδης, υἱὸς τοῦ Μαρκεσίου Ὁθωνος Ῥουσόνου, τῶν δὲ Λομβαρδῶν ὁ κόμης Ῥαινάλδος, ὅστις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥινάλδος εἶναι εἰς τῶν πρωτίστων ἡρώων τοῦ παρόντος ποιήματος. Ἐξάρχους δ' ἑαυτοῦ ἔπεμψεν ὁ Πάππας τὸν Ἀδελμάρων, ἐπίσκοπον τοῦ Πογγίου, καὶ τὸν Γουλλιέλμον, ἐπίσκοπον τῆς Ὁραγγίας, ἀμφοτέρους ὁδηγοῦντας τάγματα μαχητῶν. Προσεπῆλθε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Δαιβέρτος, ἐπίσκοπος τῆς Πίσσης, μετὰ στόλου ἐκ πεντήκοντα πλοίων, καὶ Ἀνσέλμος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων, μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν.

Μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης οἱ βορειότεροι, ἴσως ἔνεκα τῶν θελγήτρων ἃ τὰ νότια κλίματα παρίστων εἰς τὴν φαντασίαν των, καὶ μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων αἱ πτωχότεραι, πιθανῶς ἔνεκα καὶ τῶν ὕλικῶν ἐλπίδων ἃς ὑπέτρεφεν ἐν αὐταῖς ἡ προσδοκία μεμακρυσμένων ἐπιχειρήσεων, ἔτρεφον θερμότερον τὸν ζῆλον πρὸς τὰς σταυροφορίας. Μόλις δὲ παρῆλθεν ὁ χειμὼν τοῦ ἔτους 1096, καὶ ὁ πολὺς στρατὸς, δυσανασχετῶν

πρὸς τὰς χρονοτριβὰς τῶν ἀρχηγῶν αὐτοῦ, ἐξεστράτευσεν χωρὶς νὰ τοὺς περιμένη, εἰς τριακοσίας χιλιάδας ἀριθμούμενος, ὅλους σχεδὸν πεζοὺς· καὶ ἄνευ ἐφοδίων, ἄνευ χρημάτων, δίχα διαιρεθεῖς, ἐπορεύθη ἀπὸ τοῦ Ῥήνου πρὸς τὸν Δούναβιν, καὶ ἀπὸ τῶν Τεναγῶν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ κατὰ στενον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅθεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τοὺς μετεβίβασεν εἰς Ἀσίαν, καταπεπονημένους μὲν ὑπὸ τῶν καμάτων, ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ τὸν ἀριθμὸν κατὰ πολὺ ἐλαττωθέντας ὑπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν Οὐγγρων καὶ τῶν Βουλγάρων, οὐχ ἥττον ὁμῶς λίαν ἐπιφόβους εἰσέτι. Ἀλλὰ Σολιμάνος ὁ Β', ὁ τῆς Νικαίας Σουλτάνος, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς ἀπειρίας τῶν, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐλλείψεως πάσης πειθαρχίας καὶ τάξεως, τοὺς εἴλκυσεν ἐπιτηδεύως εἰς ἐνέδραν, καὶ ἐν ᾧ ἤλπιζον νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν τῶν, ἐπέπεσαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς κατέκοψαν, ὥστε μόλις τὸ δέκατον αὐτῶν διεσώθη.

Ἐν τούτοις ὁ Δουξ Γοδεφρείδος μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ τῶν πρωτίστων ἐκ τῶν σταυροφόρων ἀπῆλθον περὶ τὸν Αὐγούστον, καὶ διὰ διαφόρων ὁδῶν ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὠμόσαντες πίστιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, διέβησαν εἰς Βιθυνίαν μετ' ἐπικούρων Ἑλλήνων. Σολιμάν ὁ Β', ὁ ἐπιλεγόμενος Καλιτζή-Ἀρσλάν (ξίφηρης λέων), ἠθέλησε νὰ τοὺς προσβάλλῃ εἰς αὐτὰ τὰ πεδία ἐφ' ὧν ἦσαν κατεσπαρμένα τὰ ὅστ' αὐτῶν ἀτυχῶν τῶν συντρόφων. Ἀλλ' ἐνίκηθη κατὰ κράτος, καὶ ἀπώλεσε τὸν θρόνον αὐτοῦ (20 Ἰουλίου 1097), καὶ ἡ Νίκαια, ἡ ἔδρα τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἡ Ταρσὺς, ἡ πατρίς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῶν ἀλλοπίστων. Μετὰ ταῦτα δ' ὁ νικηφόρος στρατὸς, ὑπερβὰς τὸν Ὀρόντην, ἐστρατοπέδευσε βορείως τῆς Ἀντιοχείας, κειμένης ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ. Ἦν δ' αὕτη ἡ πόλις ἦν τὸ πρῶτον ὥκησεν ὁ ἅγιος Πέτρος, καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρχὰς ἐκλήθησαν Χριστιανοὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ φρούριον αὐτῆς εἶχε διπλοῦν τὸν περίβολον· ἐπεκράθητο δ' ἐπὶ ὑψηλῶν, χα-

ριεστάτων καὶ συμφύτων λόφων, ὑπερκειμένων τοῦ ἀχανοῦς καὶ ὠραίου πεδίου τοῦ Ὀρόντου. Εἶχον δὲ κυριεύσει αὐτὴν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν Φατιμιτῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ οἱ Σελγιουκίδαι Τοῦρκοι ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ Ἐμίρης Βαγισιὰν διώκει τὴν φρουρὰν, συγκειμένην ἐκ δισμυρίων πεζῶν καὶ ἑπτακισχιλίων ἱππέων· οἱ κάτοικοι δὲ τῆς πόλεως, Σύροι, Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἀραβες καὶ Αἰγύπτιοι, συνεποσοῦντο εἰς διακοσίας χιλιάδας. Τριπλάσιοι τούτων ἦσαν οἱ εἰς Βιθυνίαν μεταβάντες Χριστιανοὶ, οἵτινες, καὶ τοὶ πολλὰς πολλαχοῦ ὑποστάντες ζημίας, ἔμενον πάντοτε πολυπληθέστεροι τῶν πολιορκουμένων. Περὶ τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσαν οἱ Χριστιανοὶ τὴν 21 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ὅτε ὄμβροι συνεχεῖς ἐπικρατοῦσιν ἐν Συρίᾳ· δι' ὃ οἱ μὲν προβλεπτικώτεροι ἤθελον ν' ἀναβάλλωσι πᾶσαν ἔφοδον, οἱ δὲ ῥιψοκίνδυνοι νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν προσβολὴν, οὐδὲ καὶ τὴν ἄφειξιν ἢ κατασκευὴν τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν περιμένοντες. Τούτων ἡ γνώμη ὑπερίσχυσεν. Ἀλλ' ὁ Βαγισιὰν ἀντετάχθη μετὰ μεγίστης ἀνδρίας καὶ ἐπιδεξιότητος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπαντήσαντες ἀντίστασιν πολὺ ἀνωτέραν ἢ ἐν Ταρσῷ καὶ ἐν Νικαίᾳ, ἠναγκάσθησαν νὰ περιορίσωσι τὴν πολιορκίαν εἰς ἀποκλεισμόν. Ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλοι ἐχθροὶ κινδυνώδεις προσέβαλον τὸν σταυροφορικὸν στρατόν. Ἡ ἀργία, αἱ παντοῖαι ἡδοναὶ ἀφ' ὧν ὀλίγον ἴσχυον ν' ἀποσπάσωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαγωγῷ ἐκείνῳ κλίματι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Γοδεφρείδου, τοῦ Ταγκρέδου καὶ τῶν ἐξάρχων, ἡ διχόνοια μεταξὺ τοσούτων ἀλλοφύλων λαῶν καὶ ἐν στρατῷ μὴ εἰθισμένῳ εἰς πειθαρχίαν, ἡ μετ' ὀλίγον ἐντελὴς ἐξάντλησις τῶν πέριξ χωρῶν, αἱ ἐκδρομαὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν περιόικων αἱ ἐπιδρομαὶ περιήγαγον ἐντὸς τριῶν μηνῶν τοὺς πολιορκοῦντας εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἂν δὲν ἤρχετο αὐτοῖς ἐπικουρία διὰ θαλάσσης.

Ἀλλ' αἱ θαλάσσιαι δυνάμεις τῶν τότε χρόνων, ὀλίγον συνεμερίζοντο τῶν ὑπερβορείων τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῶν σταυροφοριῶν.

Τῶν λαῶν αὐτῶν ἡ φαντασία δὲν ἐξήπτετο, ὥς ἡ τῶν ὑπερβο-
ρείων, εἰς διηγήσεις περὶ χωρῶν καὶ κλιμάτων γνωστῶν αὐτοῖς
καὶ οἰκείων, καὶ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν συμφέροντα ἐβλάπτοντο
μᾶλλον ἢ ὠφελοῦντο διὰ γενικῆς τοιαύτης ῥήξεως πρὸς πάν-
τας τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Οὐχ ἤττον ὅμως οἱ Γε-
νουήσιοι πρῶτοι ὤπλισαν στόλον, καὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν
τῶν δεινοπαθόντων. Ἐν μέσῳ χειμῶνι ἐκπλεύσαντες, καὶ ἐπὶ
μακρὸν καὶ πολλαχῶς ἐν τῷ ἀρχιπελάγει κινδυνεύσαντες, ἔφθα-
σαν τέλος εἰς ἅγιον Συμεῶνα, τὸ ἐπίνεον τῆς Ἀντιοχείας, δώ-
δεκα μίλια αὐτῆς ἀπέχον, ἐν Ἀπριλίῳ μηνὶ τοῦ ἔτους 1098· ἡ
δ' ἀγγελία τῆς ἀφίξεως αὐτῶν τοσαύτην ἀγαλλίασιν διήγειρεν
εἰς τὸ στρατόπεδον, καθ' ὃν χρόνον οἱ σταυροφόροι εἶχον κα-
ταντήσει εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν, καὶ ἔζων τρώγοντες τὰ πτώ-
ματα τῶν Σαρακηνῶν οὓς ἐφόνευον, ὥστε πάντες ἐν θορύβῳ
καὶ ἀταξίᾳ ὤρμησαν πρὸς τὸν σωτῆρα στόλον, τὸν τὰς ποθητὰς
τροφὰς αὐτοῖς φέροντα. Ἐκ τούτου δ' ἐπωφεληθεὶς ὁ φρούραρ-
χος τῆς Ἀντιοχείας, ἐξέδραμε καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἄνευ πει-
θαρχίας καὶ παρατάξεως χωροῦντος ἐκείνου ὄχλου, καὶ πλεί-
στους κατέκοψε, πλείστους ἠχμαλώτησε, καὶ ἄλλους διεσκόρ-
πισεν ἐν ἀπελπισίᾳ φεύγοντας εἰς τὰ δάση, καὶ πᾶσα ἡ ἐκστρα-
τεία θὰ ἐλάβανεν ἐνταῦθα οἰκτρὸν τὸ τέλος, ἂν μεθ' ὑπερ-
ανθρώπου ἡρωϊσμοῦ δὲν ἀντετάττετο ὁ Γοδεφρείδος εἰς τοὺς
φεύγοντας καὶ διὰ λόγου καὶ παραδείγματος ἐνθαρρύνων αὐ-
τοὺς δὲν ἐστρέφετο κατὰ τῶν διωκτῶν του μετὰ τοσαύτης ὁρ-
μῆς, ὥστε ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, καὶ χιλιάδας αὐτῶν
κατέκοψε, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χει-
ρῶν αὐτῶν, καὶ εἰς τοὺς Γενουησίους παρέσχε καιρὸν καὶ ἄ-
δειαν ν' ἀποβιδάσωσι τὰς ἐπικουρίας, τὰς τροφὰς καὶ τὰς μη-
χανὰς, καὶ νὰ σώσωσι τὸν στρατὸν βεβαίου καὶ ἐντελοῦς ὀλέ-
θρου. Τότε ὁ κόμης τῆς Τολώσσης κατέλαβε τὴν πρὸ τῆς πόλεως
γέφυραν, καὶ ὁ Ταγκρέδης ὠχύρωσε μικρὸν μοναστήριον κείμε-
νον εἰς ἐπὶ καιρὸν θέσιν, καὶ ὁ ἀποκλεισμός ἐγένετο πραγματι-

κὸς ἔκτοτε καὶ αὐστηρὸς, ὥστε ὁ Βαγισιὰν ἤρχισε νὰ συνθηκολογῇ ἢ νὰ προσποιῇται ὅτι συνθηκολογεῖ περὶ παραδόσεως, ὅτε ἀρνησίθρησκός τις προλαβὼν αὐτὸν, ἦλθεν εἰς μυστικὴν συνενόησιν μετὰ τοῦ Βοεμόνδου, ἠνέωξε τὴν πύλιν εἰς τοὺς σταυροφόρους, καὶ οὕτως ἐκυριεύθη ἡ πόλις τὴν 3 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 4098, καὶ ὁ Ἐμίρης ἐθανατώθη. Μέρος ὁμῶς τῆς φρουρᾶς κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, μέχρις οὗ ἐπῆλθε μετὰ δισμυρίων ἀνδρῶν ὁ Κερβόγας, βασιλεὺς τοῦ Μοσσοῦλ, πεμπόμενος ὑπὸ Μελέκ Σκιά, Σουλτάνου τῆς Περσίας, ἵνα λύσῃ τῆς πόλεως τὴν πολιορκίαν. Ἀνηγορεύθη δ' ὁ Κερβόγας οὗτος Βασιλεὺς, εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς Σουλτάνους τῆς Περσίας κατὰ τῶν ἄλλων Τούρκων Σελγιουκιδῶν, καὶ εἶχεν εἰκοσιοκτὼ Ἐμίρας εἰς τὴν ἀκολουθίαν του. Ἄγριος δ', ἄκαμπτος καὶ θυμοειδής, οὗτος ἐχρησίμευσε τῷ Τάσσῳ ὡς πρωτότυπον καθ' ὃ διέπλασε τοῦ Ἀργάντου τὸν χαρακτῆρα. Ἐλθὼν λοιπὸν ἐστρατοπέδευσε ὁ Κερβόγας παρὰ τὸν Ὀρόντην, καὶ οἱ σταυροφόροι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὰ ἔξω φρούρια, καὶ ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου ἐπῆλθε πάλιν ἐπ' αὐτοὺς φοβερὰ ὡς πρὶν ἡ πληγὴ τῆς πείνης, καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἀπαλλαγῆς, διότι ὁ ἐχθρὸς ἐφρόντισε νὰ καταλάβῃ τὸν λιμένα τοῦ ἁγίου Συμεῶνος, ἵνα παρακωλύσῃ πᾶσαν ἐκ θαλάσσης ἐρχομένην ἐπικουρίαν. Λιμώττοντες περιεφέροντο ἀπὸ θύρας εἰς θύραν οἱ πρόμαχοι τῆς Ἀντιοχείας ἐπαιτοῦντες ἄρτον, ὁ Γοδεφρείδος ἐπώλησεν εἰς δημοπρασίαν τὸν ἀγαπητὸν ἵππον του ἀντὶ ὀλίγης τροφῆς, καὶ, ὡς πολλοὶ ἄλλοι, φεύγων τὰς ἀνυποφόρους στερήσεις ἐδραπέτευσε καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς καὶ ἐνθουσιώδης Πέτρος ὁ Ἐρημίτης. Καὶ τοῦτον μὲν συλλαβὼν, διὰ τῆς βίας ἐπανάφερεν εἰς τὴν πόλιν ὁ Ταγκρέδης. Ἀλλ' οἱ ἀνδρειότεροι τῶν στρατιωτῶν ἤρνοῦντο ὑπηρεσίαν, πιστεύοντες ὅτι μόνον διὰ θαύματος οὐρανίου παρέμβασις ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτούς.

Τότε ἤρχισαν προφητεῖαι διαδιδόμεναι, καὶ ἡ εὐπληκτος φαντασία τῶν πασχόντων ἔβλεπε πανταχοῦ τὰ θαύματα αἱ

ἐπεκαλοῦντο. Εἷς ἱερεὺς ἐκήρυξεν ὅτι τῷ ἀπεκαλύφθη κατ' ὄναρ ἡ θέσις ἐνθα ἦν τεθαμμένη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡ λόγχη ἡ τρυπήσασα τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἦν ἕτοιμος νὰ βαδίσῃ ἐπὶ φλεγόντων ἀνθρώπων ἢ νὰ βυθισθῇ εἰς ζέον ὕδωρ πρὸς κύρωσιν τῶν λόγων του. Καὶ ἀνασκαφέντος ὑπ' αὐτοῦ τὴν ὁδηγίαν τοῦ χωρίου ὃ ὑπεδείκνυσεν, εὗρέθη τῷ ὄντι ἡ ἀρχαία λόγχη, καὶ ἐξηγέρθη εἰς τὴν θέαν αὐτῆς τοσοῦτον ὁ ἐνθουσιασμός, ὥστε οἱ δειλότεροι ἤδη ἐζήτουν μεγαλοφώνως τὴν μάχην. Ἀφειθείσης ἐπομένως τῆς φρουρήσεως τῆς Ἀντιοχείας εἰς τὸν κόμητα τῆς Τολώσσης, ἐξέδραμον οἱ λοιποὶ κατὰ τοῦ Καρβόγα, ὅστις ἐν ᾧ ἤλπιζεν ὅτι μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ τοὺς ἐκπολιορκήσῃ διὰ τῆς πείνης, μετ' ἐκπλήξεως εἶδεν αὐτοὺς καταβάντας εἰς τὸ ὑπαιθρον, καὶ προκαλοῦντας αὐτόν. Ἡ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς διεδόθη ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους ἐπεφάνησαν αἴφνης τρεῖς λευκοφόροι καὶ ἀκτινοβολοῦντες ὀπλίται, καὶ ἀμέσως ὁ ἐπίσκοπος Ἀδελμάρος, ὁ πρῶτος ἐξάρχος τοῦ Πάππα, ἤγειρεν ὕμνον δοξολογίας πρὸς τοὺς τρεῖς προστάτας τῶν στρατῶν τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς πρωτομάρτυρας Γεώργιον, Δημήτριον καὶ Μαυρίκιον, καὶ οἱ στρατιῶται ἐλευθερωθέντες, ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ στρατοῦ, ἔτρεψαν καὶ κατέκοψαν αὐτόν, ὁ Καρβόγας μόλις ἐσώθη φεύγων πρὸς τὸν Εὐφράτην, καὶ μεταξὺ τῶν πλουσίων λαφύρων, ὁ Βοεμόνδος λαβὼν ἔπεμψεν εἰς Ἰταλίαν ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θριάμβου του τὴν κατάχρυσον βασιλικὴν σκηνὴν, ἣτις ἐστηρίζετο ἐπὶ ὀκτὼ πύργων, καὶ ἐχώρει δισχιλίους ἄνδρας.

Ἡ πρόθεσις τῶν σταυροφόρων ἦν, ἅμα κυριεύσαντες τὴν Ἀντιόχειαν, νὰ κινηθῶσι κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ἐκ διαφόρων αἰτιῶν ἠναγκάσθησαν ν' ἀναβάλλωσι τὴν ἐπιχείρησιν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, περισσότερον φοβούμενος τοὺς δυσοικονομήτους τούτους συμμάχους παρ' αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς, δὲν τοῖς ἔπεμψεν ἦν περιέμενον ἐπικουρίαν, ἀλλ' ἀπέσυρε καὶ τὴν μικρὰν ἣν τοῖς εἶχε χορηγήσει τὸ πρῶτον· ἔπειτα δὲ

καὶ τὰ πράγματα ἐν Παλαιστίνῃ εἶχον ἐπ' ἐσχάτων λάβει ἄλ-
λην τροπὴν. Ἐν Ἀφρικῇ ἤρχε τότε ὁ ἕκτος Καλίφης τῶν Φα-
τιμιτῶν Μοστανσέρ Βιλλᾶ, ἀνὴρ ἀδρανὴς συνάμα καὶ ἀφυής.
Ἄλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἐκυβέρνηα τὸ κράτος ὁ Βεζίρης αὐτοῦ Ἀφδάλ,
γενναῖος εἰς τὰς μάχας καὶ πολιτικὸς ἐπιτήδειος. Οὗτος δὲ,
ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν συμφορῶν τῶν Τούρκων ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ,
εἰσῆλασεν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐλαφυραγώγησε καὶ ἐκυρίευσεν
αὐτὴν, καὶ εἰς τοὺς σταυροφόρους ἐπρότεινε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν λα-
τρείαν αὐτῶν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, νὰ δέχεται ἀνὰ τριακοσίους
τοὺς προσκυνητὰς, καὶ νὰ προστατεύῃ αὐτοὺς παντὶ σθένει. Ἄν
ὅμως εἰς ταῦτα δὲν συνήνουν, ῥηπεῖλει ὅτι ἐνωθεὶς μετὰ τῶν
Ἀβασσιδῶν, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Τούρκων, θὰ ὑπερεμάχῃ τῆς
Ἱερουσαλὴμ μετὰ πασῶν τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων. Πλὴν δὲ
τούτων, εἰς δύσκολον θέσιν ὁ Βοεμόνδος διατελὼν ἐν Ἀντιο-
χείᾳ, δὲν ἐδύνατο νὰ μακρυνθῇ αὐτῆς ἵνα συμπράξῃ μετὰ τῶν
λοιπῶν κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἀπεθάρρυνε δὲ προσέτι τοὺς
χριστιανοὺς καὶ ἡ σκανδαλώδης ἀποχώρησις τῶν κομήτων Βερ-
μανδοσίας καὶ Χάρτρης, ἀπελθόντων αἰφνης εἰς Εὐρώπην· καὶ
ἐξησθένουν αὐτοὺς αἱ διχόνοιαι, καὶ αἱ ἄφρονες καὶ ἄσκοποι ἐκ-
δρομαὶ ἐπὶ λείᾳ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν, καὶ ὁ ἀπροσδόκητος θάνα-
τος τοῦ εὐσεβοῦς πολεμιστοῦ Ἀδελμάρου, καὶ ἡ χειμερινὴ ὥρα,
καὶ ἡ ἔλλειψις στόλου, δι' οὗ νὰ κοινωνῶσι μετὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1099 ἀπεφάσισαν νὰ προχωρήσωσι,
καὶ μεγάλη κατέλαβε τὸν στρατὸν ἀνυπομονησία, καὶ πρῶτος
διηυθύνθη ὁ νέος Ταγκρέδης τὴν μεταξὺ βαίνων τοῦ Λιβάνου
καὶ τῆς θαλάσσης. Πανταχοῦ οἱ Χριστιανοὶ ὑπεδέχοντο τοὺς
προβαίνοντας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐνέδιδον μετὰ
μικρὰν ἀντίστασιν. Οἱ εὐσεβεῖς μαχηταὶ διήρχοντο μετ' ἐκστά-
σεως χαρᾶς τὰ μέρη ᾗ ἡγίασαν τὰ ἔχνη τοῦ Σωτῆρος, ἢ αἱ ἱε-
ραὶ γραφαί· καὶ τὴν 7 Ἰουνίου ὁ στρατὸς πᾶς ἀντήχησεν ἐκ τῶν
κραυγῶν· «Ἴδου ἡ Ἱερουσαλὴμ! Ἴδου τοῦ Κυρίου ἡ πόλις!»
Διηρέθη δὲ τότε τὸ στράτευμα τριχῇ, καὶ ὁ μὲν κόμης τῆς Φλαν-

δρίας, μετὰ τοῦ Δουκὸς τῆς Νορμανδίας καὶ τοῦ ἀνδρείου Ταγκρέδου, ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰ βορειανατολικά τῆς πόλεως, πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, καὶ εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐλιθοβολήθη ὁ ἅγιος Στέφανος. Ὁ δὲ δούξ Γοδεφρείδος κατέλαβε τὰ βορειοδυτικά, μετὰ τοῦ γωνιαίου πύργου καὶ τοῦ κρανίου τόπου. Ὁ δὲ Ῥωμάνδος, ὁ κόμης τῆς Τολώσσης, κατὰ τὰ νοτιοδυτικά, πρὸς τὸ ὄρος Σιών. Τὴν τετάρτην ὁμῶς πλευρὰν δὲν εἶχον ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν ὅπως καταλάβωσι.

Πέντε δ' ἡμέρας μετὰ τὸν ἀποκλεισμὸν ἐκινήθησαν οἱ σταυροφόροι εἰς ἔφοδον, ἔχοντες μίαν μόνην κλίμακα. Ἀλλ' ἡ ἄφρων αὕτη ἐπιχείρησις των ἀπεκρούσθη, καὶ κατεδιώχθησαν μέχρι τῶν σκηνῶν αὐτῶν. Τότε ἐνόησαν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις των ἦτον δυσχερεστέρα ἢ ὅ,τι ἐφρόνουν. Τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς εἶχον ἀφήσει εἰς Ἀντιόχειαν. Πρὸς κατασκευὴν ἄλλων ἐστεροῦντο πρὸ πάντων ξύλων· καὶ ἂν ὁ Ταγκρέδης περιπολῶν ἀνεκάλυπτε δρῦν τινα ἢ κέδρον περὶ τὸν Σάρωνα, οὐδεὶς ἦν ὁ ὑλοτομήσων ἢ ὁ κατεργασόμενος, ἐπέλιπον δὲ καὶ αἱ τροφαὶ, διότι τοὺς γεωργοὺς ἐφυγάδευσεν ἡ πολιορκία, καὶ ἐξηντλήθησαν καὶ αἱ πηγαί· μόνος δ' ὁ Κέδρων ἐχορήγει ἔτι ὀλίγον ὕδωρ ἐκθολωμένον, καὶ τοῦ Σιλοῦ ἡ καθαρὰ πηγὴ ἐχορήγει ὑγιεινὸν πόμα εἰς τοὺς νοσοῦντας.

Ἦρξαντο λοιπὸν πάλιν οἱ πολιορκηταὶ στρέφοντες τὰ ἐλπίζοντα αὐτῶν βλέμματα πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅθεν προσεδόκων ἐπικουρίαν· ἀλλ' ἐπικουρία δὲν ἤρχετο. Ὁ Αὐτοκράτωρ μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρωργισμένος διότι οἱ σταυροφόροι ἠθέτησαν ἦν τῷ εἶχον δώσει ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτῷ ὅσας πόλεις ἤθελον κατακτήσει, ἔπεμψε πυρπολικά εἰς τὸν Μαλέαν ὑπὸ τοὺς ναάρχους Λενδόλφον καὶ Τατίκιον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν δίοδον τοῦ ἐπικουρικοῦ στόλου τῶν Ἰταλῶν. Καὶ οἱ μὲν Βενετοὶ ἐσυνθηκολόγησαν μετ' αὐτοῦ ἵνα μὴ πλεύσωσι δι' ὅλου τοῦ ἔτους εἰς Παλαιστίνην· οἱ δὲ Πισαῖοι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν Δαιθέρτου, προσέβαλον τοὺς Ἑλλη-

νας, ἀλλὰ καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν πυρπολικῶν, κατέφυγον εἰς Ῥόδον, ὅπου προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. Ἀλλ' οἱ Γενουήσιοι, ὑπὸ ναύαρχον Γουλλιέλμον τὸν Ἑμβριακὸν, ἀποκρούσαντες τὰ πυρπολικά διὰ κόντων, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι καὶ νὰ καταπλεύσωσι, σωτηρίας ἄγγελοι, εἰς τὴν Παλαιστίνην.

Ἀληθὲς θρίαμβος ὑπῆρξεν ὁ εἰσπλους αὐτῶν εἰς τὴν Ἰόπην, τὸ ἐπίνειον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπέχον αὐτῆς 24 μίλια. Ἐνταῦθα διηγεῖτο ὁ μῦθος ὅτι ὁ Περσεὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τοῦ θαλασσίου τέρατος τὴν Ἀνδρομέδαν· οὐ μακρὰν δὲ κεῖται καὶ ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἐπίσης παριστωμένου ὡς τέρας δαμάσαντος. Ἀλλὰ μόλις ἠγκυροβόλησαν, καὶ νέοι ἐπῆλθον ἐχθροὶ, ὁ πολυάριθμος στόλος τῶν Αἰγυπτίων, οὗ ἐννοῶν τὴν ὑπεροχὴν ὁ Γουλλιέλμος, χωρὶς παντάπασιν νὰ διστάσῃ, ἐπεβίβασεν ἀμέσως τὰ ἐφόδια, τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ναύτας, κατέλιπε κενὰς τὰς τριήρεις τοῦ εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ τριάκοντα ἱππέων καὶ πεντήκοντα πεζῶν οὓς τῷ ἐχορήγησεν ὁ Ῥαιμόνδος, κόμης τῆς Τολώσσης, ἔσπευσε πρὸς τὸ στρατόπεδον, ὅπου ἡθέα τοῦ ἔφερε θάρρος καὶ παραμυθίαν. Ὁ ἄρτος εἶχεν ἐκλείψει. Πρὸ δέκα ἡμερῶν οἱ κλίβανοι εἶχον παύσει· ἀλλ' ἤδη τὰ δίπυρα ἀνεπλήρωσαν τὴν ἔλλειψιν. Καὶ τὰ ὕδατα εἶχον ἐξαντληθῇ· οἱ δὲ Γενουήσιοι ἔφερον ἄσκοὺς πλήρεις ὕδατος δροσεροῦ. Καὶ τεχνιτῶν ἐστερεῖτο ὁ στρατὸς, ὥστε μάλιστα ἀπέβαινον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι κατασκευῆς μηχανῶν. Ἀλλ' ἤδη ὁ ναύαρχος, ἐμπειρότατος εἰς πάσας ταύτας τὰς ἐργασίας, ἔταξεν ἑκατὸν ξυλουργοὺς καὶ μηχανοποιοὺς εἰς πῆξιν καταπελτῶν, κριῶν, κλιμάκων καὶ πάντων τῶν πολιορκητικῶν μηχανημάτων. Τούτων δὲ τὸ θαυμασιώτατον ἦν τετράγωνος πύργος, τρεῖς ἔχων εὐρείας στοάς, ὧν ἡ μὲν ὑπερεῖχε τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἡ δὲ εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν κατεβίβαζε γέφυραν, καὶ ἡ τρίτη περὶ τὴν βάσιν ἐχρησίμευσεν εἰς διευκόλυνσιν τῶν κινήσεων τοῦ πύργου, καὶ εἰς ταχείαν ἐπισκευὴν πάσης ἐπιγινομένης αὐτῷ βλάβης. Καί τοι δ' ὀγκωδέστατος καὶ βαρύτατος, ἐκινεῖτο τα-

χύτατα ἐπὶ μεγάλων τροχῶν καὶ εὐκόλως ἀποσυνετίθετο εἰς τὰ μέρη του. Περιεκαλύπτετο δ' ὑπὸ δερμάτων, ἅτινα προεφύλαττον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἤμβλυνον τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν τῶν βλημάτων. Δύω δὲ μεγάλα δρέπανα ἐξήρχοντο ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, προωρισμένα εἰς τὸ νὰ κόπτωσι τὰ σχοινία τῶν ἐχθρικῶν μηχανῶν· ἰσχυρὸς δὲ κριὸς ἐπισίδηρος ἐξήρχετο ἐκ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἵνα προσβάλλῃ τὸ τεῖχος. Τὸν πύργον τοῦτον εἶχον ὁ Ῥαιμόνδος μετὰ τῶν Γενουησίων. Ἄλλος δ' ὅμοιος κατεσκευάσθη καὶ διὰ τὸν Γοδεφρείδον.

Τριάκοντα ἑπτὰ ἡμέραι εἶχον ἐν τούτοις παρέλθει ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Πάντων δ' ἐν τάξει περατωθέντων, γενικὴ πομπὴ θρησκευτικὴ διετάχθη πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἤρξατο ἡ ἔφοδος. Οἱ Σαρακηνοὶ ἀντέστησαν πεισματωδῶς, καὶ ἀπέκρουσαν τοὺς προσβάλλοντας, οὐ μικρὰς ζημίας ἐπενεγκόντες αὐτοῖς. Ἄλλ' οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἀπεθάρρύνθησαν, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ἐπιοῦσαν αὐγὴν. Ὅτε δ' αὕτη ἀνέτειλε, διὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ἵππεὺς ἐφάνη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένος, καὶ ἀκτινοβόλον δόρυ εἰς τὰς χεῖρας κινῶν. Ὁ ἅγιος Γεώργιος! ὁ ἅγιος Γεώργιος! ἀνέκραξαν ὁ Γοδεφρείδος καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἀπὸ τῶν πύργων αὐτῶν, καὶ ὁ στρατὸς πᾶς, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ἐπανελάμβανεν, ὁ ἅγιος Γεώργιος! Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας ὥρας τῆς ἡμέρας ἔμενεν ἡ τύχη τῶν ὅπλων ἀμφίροπος. Τέλος δὲ Φλαμίγγιός τις, Λετόλδος καλούμενος, παρετήρησεν ὅτι ὁ πρὸ αὐτῶν προμαχὼν ἦν κενὸς προμάχων, φονευθέντων ἢ διωχθέντων ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν ὅπλων τῶν πολιορκητῶν. Τότε ἀνεπαίσθητως κατεβίβασε τοῦ δευτέρου πύργου τὴν γέφυραν, καὶ εἰσώρμησε ξιφῆρης. Ἠκολούθησε δ' αὐτὸν ἀμέσως Γιχέριός τις καλούμενος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Γοδεφρείδος, καὶ ἄλλοι τινές. Ἦν δ' ἡ ὥρα ἐκείνη ἡ τοῦ ἐσπερινοῦ, καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος διὰ τοῦ Κυρίου καὶ πλάστου αὐτοῦ τὸν θάνατον

(τοῦ Ἰουλίου ἡ 15^η). Τότε ἤρχισαν νὰ δειλιῶσιν οἱ Τοῦρκοι, ὁ δ' εἰσβαλὼν λόχος ὤρμησε πρὸς τὴν πύλην τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἠνέωξεν αὐτήν, καὶ εἰσῆγαγε τοὺς ἑξῶθεν προσβάλλοντας αὐτὴν στρατιώτας. Συγχρόνωςδ' ὁ κόμης τῆς Τολώσσης καὶ ὁ Ναύαρχος, ἐγκαταλιπόντες τὸν πύργον, ὅστις, πεπονημένος, τοῖς ἔμενεν ἄχρηστος, καὶ τὰς κλίμακας αἵτινες εἶχον θραυσθῆ, ἐνέπηξαν τὰ ξίφη των εἰς τὸ τεῖχος εἰς βαθμίδας, καὶ δι' αὐτῶν ἀνέβαινον· ὁ δὲ Ταγκρέδης καὶ οἱ δύο Ῥοβέρτοι εἰσῆλυνον δι' ἀνοιχθέντος ῥήγματος. Καὶ ἔπεσε μὲν νεκρὸς ὁ Βεζίρης καὶ φρούραρχος Ἀλῆ-Δελῆς, ἐτρέποντο δὲ πανταχόθεν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἔφευγον πρὸς τὸ προσκύνημα τοῦ Ὁμέρ, τὸ ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Ἀλλ' οὐαὶ τοῖς ἐνταῦθα καταφεύγουσι! πάντες ἀνηλεῶς ἐθανατοῦντο ὡς βεβηλοῦντες τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον, καὶ δεκακισχίλιοι ἀπεσφάγησαν ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ ναοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε ποταμῆδὸν ἀπὸ τῶν κλιμάκων, καὶ μέχρι γαστέρος ἔπλεον εἰς αὐτὸ οἱ ἵπποι. Μετὰ τὸν φόνον ἡ λαφυραγωγία, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ θρησκευτικὴ λιτανεία, ἡ ταπείνωσις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους, ἡ ἀναίμακτος θυσία τῆς Εὐχαριστίας, προσφερομένη διὰ χειρῶν ἀφ' ὧν τὸ αἷμα ἀπέσταζε!

Ἀλλὰ μόλις εἶχον ἀποκομισθῇ τὰ πτώματα ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτε ἠκούσθη ὅτι Ἀβδάλ, ὁ Βεζίρης τοῦ Καλίου τῆς Ἀφρικῆς, ἔφθασεν εἰς τὰ πεδία τῆς Ἀσκαλῶνος μεθ' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν· καὶ ὡς θεία τις οἰκονομία ἐλογίσθη ἡ στιγμή καθ' ἣν ὁ στρατὸς οὗτος ἐνεφανίσθη· διότι ἂν μὲν ἐπῆρχετο πρὶν, ἡ πολιορκία ἐλύετο καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐματαιοῦτο· ἂν δὲ μετὰ ταῦτα, τὸ πλεῖστον τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ θὰ εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψει εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἡ πόλις ἐγκαταλελειμμένη, θὰ ἔπιπτε πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ὑπερχούσης ταύτης Ὀθωμανικῆς δυνάμεως. Αὗται αἱ σκέψεις ἐνεθάρρυναν τοὺς χριστιανοὺς, καὶ ἐνέβαλον εἰς δεισιδαίμονας φόβους τοὺς Αἰγυπτίους, οἵτινες ἰδόντες ποτὲ ἀγέλην βοῶν ἐρχομένην

διὰ τοῦ κονιορτοῦ, ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς πολυάριθμον χριστιανικὸν στρατὸν, καὶ ὑπὸ πανικοῦ καταληφθέντες τρόμου, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἐξ ἧς ὠφεληθέντες οἱ σταυροφόροι, ἐπέπεσαν καὶ τοῖς ἐφόνευσαν ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ ἀναρίθμητα ἔλαβον λάφυρα, ἐν οἷς καὶ τὴν σπάθην τοῦ Ἑμίρου καὶ τὴν σημαίαν τῆς Αἰγύπτου. Ταῦτα δ' ἐξαγοράσας ἀνέθηκεν ὁ Γοδεφρεῖδος εἰς τὸν ἅγιον Τάφον. Καὶ ὁ κατὰ ξηρὰν στρατὸς δὲ, καὶ οἱ ἐκ τῶν τριήρεων ἀνηγόρευσαν αὐτὸν Βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ὁ Γοδεφρεῖδος τὸ μὲν βάρος τῶν καθηκόντων ἀνεδέχθη, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τὸν τίτλον, εἰπὼν ὅτι ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς δὲν πρέπει νὰ φέρῃ βασιλικὸν στέμμα ὅπου ὁ Θεάνθρωπος ἐφόρεσε στέφανον ἐξ ἁκανθῶν. Ἀλλ' οὐχ ἤττον τινὲς τῶν σταυροφόρων τῷ ὤμοσαν ὑποταγὴν, ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς κυρίαρχον· τινὲς δ' ἱδρυσαν τὰ στρατιωτικὰ καὶ θρησκευτικὰ τάγματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῶν Ναϊτῶν. Ὁ Ῥαιμόνδος ἀνηγορεύθη ἡγεμὼν τῆς Λαοδικείας, ὁ Ταγκρέδης τῆς Τιβεριάδος. Ὁ Βοεμόνδος ἐπεκυρώθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ ὁ Βαλδοβῖνος, ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου, ἐν Ἐδέσσει.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον δ' ἔτος, ἀσθενήσας ὁ Γοδεφρεῖδος, ἀπέβίωσε τὴν 12 Ἰουλίου τοῦ 1100, ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐν μόνον ἔτος βασιλεύσας.

